

Nr 52

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslagen för budgetåret 1970/71 till rundradioverksamheten m. m. jämte motioner.

(4:e avd.)

Statsverkspropositionen

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 10, s. 142—143, 429—442 och 443—444 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 2 januari 1970) föreslagit att *dels* anvisa i statsrådsprotokollet angivna anslag till rundradioverksamheten m. m., *dels* medge att televerket bemyndigas lägga ned driften av trådradionäten i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats.

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för budgetåret 1970/71 under de skilda anslagen innebär

att till Viss beredskapsutrustning m. m. anvisas ett reservationsanslag av 650 000 kr. (punkt B 62, s. 142),

att till Ersättning för viss rundradioverksamhet anvisas ett anslag av 33 690 000 kr. (punkt B 63, s. 142—143),

att till Rundradioanläggningar anvisas ett investeringsanslag av 77 200 000 kr. (punkt I: 1, s. 429—442)

samt att till Radio- och televisionshus anvisas ett investeringsanslag av 4 500 000 kr. (punkt II: 2, s. 443—444).

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 362 av herr Bohman m. fl. och II: 401 av herr Holmberg m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla *att* tilläggsdirektiv utfärdas till 1966 års reklamutredning att snarast utreda och framlägga förslag till erforderliga bestämmelser för den reklamverksamhet som fordras för att ett av pressen ägt fristående, reklamfinansierat företag för TV-produktion skall kunna komma till stånd, *att* Kungl. Maj:t måtte tillsätta en parlamentarisk delegation kompletterad med företrädare för vetenskap och teknik för att följa den internationella tekniska och ekonomiska utvecklingen på televisio-

nens område och med uppgifter i övrigt enligt vad i motionerna anförts samt att Kungl. Maj:t framlägger förslag om reformer beträffande radio- och TV-monopolets arbetsformer i enlighet med vad i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 705 av herr Bengtson och II: 849 av herrar Sundman och Eliasson i Sundborn vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt utredning av frågan om den framtida finansieringen av ljudradio- och televisionsverksamheten,

dels de likalydande motionerna I: 725 av herr Richardson och II: 833 av herrar Jönsson i Ingemarsgården och Löfgren vari hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en parlamentarisk utredning rörande radio-TV-verksamhetens organisation och finansiering i framtiden,

dels de likalydande motionerna I: 711 av fru Florén-Winther och II: 816 av herr Carlshamre vari yrkats att riksdagen måtte besluta att uttala sig för att radionämndens ledamöter skall utses av riksdagen samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag om upprättande av ett till radionämnden knutet utredningskansli,

dels de likalydande motionerna I: 728 av fröken Stenberg och II: 839 av herr Nordstrandh vari hemställts att riksdagen under punkten B 63 i bilaga 10 till statsverkspropositionen till Ersättning för viss rundradioverksamhet för budgetåret 1970/71 måtte anslå 34 214 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 344 av herr Wikström och II: 374 av fru Anér i vad avser hemställan att anslaget till Ersättning för viss rundradioverksamhet för budgetåret 1970/71 utökas med 185 000 kr., avseende förstärkning av Sveriges Radios forsknings- och arkivservice,

dels motionen I: 717 av herr Levin vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en utredning angående möjligheterna att slopa de nuvarande licensavgifterna för radio och TV,

dels de likalydande motionerna I: 207 av herrar Axelson och Skagerlund samt II: 241 av herr Eriksson i Arvika m. fl. vari hemställts att riksdagen beslutar uttala sig för att de döva måtte få en nedsättning av licensavgiften för radio-TV till 50 kr. per år,

dels motionen II: 245 av herr Mellqvist m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om sådan ändring i gällande licensbestämmelser att de döva erhåller befrielse från att erlagga radio- och TV-licens,

dels de likalydande motionerna I: 211 av herr Paul Jansson m. fl. och II: 240 av herr Börjesson i Falköping m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning med uppgift att utarbeta riktlinjer för befrielse eller reduktion i fråga om licensavgiften för radio/TV för handikappgrupper, då så är motiverat enligt motionerna,

dels de likalydande motionerna I: 485 av herr Karl Pettersson m. fl. och II: 840 av herr Oskarson m. fl. vari hemställt att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående nedsättning av licensavgift för radio och TV för äldre personer och handikappade enligt de riktlinjer som angetts i motionerna.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta utlåtande först vissa motionsledes aktualiserade principfrågor rörande radio- och TV-verksamhetens organisation och finansiering m. m. samt därefter anslags- och avgiftsfrågorna.

I motionerna I: 362 och II: 401 har bl. a. yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att *tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning* utfärdas att snarast utreda och framlägga förslag till erforderliga bestämmelser för den reklamverksamhet som fordras för att ett av pressen ägt fristående, reklamfinansierat företag för TV-produktion skall kunna komma till stånd. Vidare har i motionerna I: 725 och II: 833 begärts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en *parlamentarisk utredning rörande radio- och TV-verksamhetens organisation och finansiering* i framtiden. Utskottet får i anledning härav anföra följande.

I den av 1966 års riksdag godkända propositionen nr 136 (SU 163, rskr. 388) framhöll departementschefen att han funnit det vara angeläget att finna ett system som ställer etermedierna fria från kommersiella intressens eller politiska gruppers ensidiga inflytande. En grundläggande förutsättning angavs därvid vara att en fri etableringsrätt i etern vore en omöjlighet redan på grund av det begränsade antalet frekvenser. Frihet i etern måste i första hand förenas med en medveten strävan till objektivitet och saklighet i det samlade programutbudet och innefatta möjligheter för olika åsikter och meningsriktningar att komma till tals samt garantier mot obehöriga påtryckningar. I anslutning härtill erinras om det i flera västeuropeiska demokratier förekommande »public service-systemet», d. v. s. ett system där man gett rätten till rundradiosändningar åt ett eller flera allmännyttiga företag som haft stor självständighet och frihet att verka som »en rundradio i allmänhetens tjänst». Företagen ansågs i de flesta fall ha lyckats bevara sin integritet, sin självständighet och sitt oberoende. De ansågs också ha i stor utsträckning svarat för de djärva initiativen, förnyelsen av programstoffet och originaliteten i presentationen.

Förslaget att i Sverige införa kommersiell privatägd television avvisades vid förenämnda riksdag helt under hänvisning bl. a. till erfarenheterna från andra länder. Utskottet vill också erinra om att riksdagen så gott som varje år efter sitt beslut år 1956 om televisionens införande i vårt land haft att pröva motionsledes väckta yrkanden om reklamfinansierad TV och fri etableringsrätt m. m. samt därvid avvisat dessa. Någon anledning att nu ändra standpunkt föreligger enligt utskottets uppfattning inte — så mycket mindre som inga nya skäl förebragts till stöd härför.

Ej heller kan utskottet tillstyrka att vid sidan av Sveriges Radio inrättas ett icke privatägt kommersiellt företag, finansierat helt med reklaminkomster. Ett system med Sveriges Radios verksamhet licensfinansierad och härjämte ett särskilt företag som förbehålls TV-reklam skulle i realiteten innebära att vid sidan av Sveriges Radio ett kommersiellt monopol på TV-reklam etableras. Konkurrensen mellan företagen skulle heller inte komma att ske på lika villkor eftersom det ena företaget skulle finansieras genom licensavgifter och det andra genom reklaminkomster. Därest endast reklamfinansiering eftersträvas kan man enligt utskottets uppfattning lika gärna föreslå reklamsändningar i Sveriges Radios program, vilket utskottet emellertid inte ansett sig kunna förorda. I anslutning till det anförda må dock erinras om den översyn som pågår genom särskilda sakkunniga med uppgift att verkställa utredning rörande reklamens verkningar med särskild hänsyn till reklamsändningar i televisionen.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker motionerna I: 362 och II: 401 i vad de avser tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning. Motionerna avstyrks också i vad de avser radio- och TV-monopolets arbetsformer samt tillsättande av en parlamentarisk delegation för att följa den tekniska och ekonomiska utvecklingen på televisionens område. Utskottet anser sig f. ö. i sistnämnda hänseende kunna utgå från att utvecklingen — såsom hittills — noggrant följes genom den representation från svensk sida som redan finns i de internationella organen på radio- och televisionsområdet m. m.

Utskottet avstyrker jämväl de i motionerna I: 725 och II: 833 framförda förslagen om utredning rörande radio- och TV-verksamhetens organisation och finansiering i framtiden.

Vidkommande åter de i motionerna I: 705 och II: 849 framställda yrkandena — rörande finansiering av ljudradio- och TV-verksamheten — vill utskottet erinra om att f. n. tre utredningar arbetar med skilda frågor inom denna verksamhet, nämligen den förenämnda reklamutredningen, kommittén för television och radio i utbildningen (TRU-kommittén) samt 1969 års radioutredning. Av dessa beräknar enligt uppgift den förstnämnda att slutföra sitt arbete under året. Utredningarna berör i olika avseenden även finansierings-, ekonomi- och organisationsfrågor. Utskottet finner det för sin del vara angeläget att finansieringsfrågorna i deras helhet och på något längre sikt tas upp till en ingående prövning, varvid bl. a. de i motionerna I: 705 och II: 849 framförda synpunkterna närmare övervägs. Inte minst viktigt synes vidare vara att kostnadsansvarigheten för Sveriges Radios del nog samt beaktas samt att långtidsplaneringen inom företaget och därmed sammanhängande frågor uppmärksammas i högre grad än vad hittills synes ha varit fallet. Vad utskottet sålunda anför bör av riksdagen ges Kungl. Maj:t till känna.

I anledning av motionerna I: 711 och II: 816, rörande *radionämnden m. m.*, vill utskottet erinra om att denna genom förenämnda beslut av 1966 års riksdag fick en självständigare ställning än tidigare. Det betonades i samband därmed att den efterhandsgranskning nämnden utför har till främsta uppgift att pröva om radio-

och TV-verksamheten bedrivs i enlighet med de allmänna riktlinjer som gäller för programverksamheten. I propositionen framhölls vidare att radions och televisionens aktiva samhällsreportage och behandling av andra frågor som kunde vara kontroversiella i och för sig motiverade en effektivisering av radionämndens arbete. Nämnden kunde bl. a. med kort varsel behöva göra uttalanden om beriktigande av felaktig sakuppgift i radio- eller TV-program.

Med hänsyn till nämndens ställning samt angelägna och grannliga arbetsuppgifter fann riksdagen antalet ledamöter i nämnden böra uppgå till sju mot av Kungl. Maj:t föreslagna fem. Däremot avslogs ett motionsledes väckt yrkande att ledamöterna skulle utses av riksdagen. Utskottet kan för sin del inte finna skäl föreligga att nu inta en ändrad ståndpunkt härvidlag och avstyrker därför motionerna i fråga.

Medelsbehovet under nästa budgetår för investeringar i rundradioanläggningar beräknas av departementschefen till 74,2 milj. kr., varav 68,9 milj. kr. för televisionsrundradioanläggningar och 5,3 milj. kr. för ljudradioanläggningar. Med sedvanlig marginal för en av konjunkturmässiga eller andra särskilda skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen föreslås att anslaget till rundradioanläggningar tas upp med 77,2 milj. kr.

För investeringar i televisionshus i Stockholm samt radio- och televisionshus i Göteborg beräknas 4,5 milj. kr. Sveriges Radios investeringsutgifter för televisionen beräknas till 34,0 milj. kr. och för den allmänna programverksamheten upptas ett belopp om 252,1 milj. kr. Televerkets driftkostnader i anslutning till televisionen anges till 54,9 milj. kr.

För ljudradion beräknar departementschefen — förutom förenämnda 5,3 milj. kr. för investeringar i distributionsanläggningar — 6,2 milj. kr. för Sveriges Radios investeringsutgifter, 106,0 milj. kr. för Sveriges Radios drift- och programkostnader och 36,3 milj. kr. för televerkets driftkostnader.

De totala utgifterna för televisionens och ljudradions avgiftsfinansierade verksamhet skulle därmed uppgå till 568,2 milj. kr.

Eftersom avgiftsintäkterna inom rundradiorörelsen för nästa budgetår — inklusive ränteinkomsterna på av televerket såsom rörelsemedel disponerade avgiftsmedel — uppskattas till 497,8 milj. kr. skulle rörelsen uppvisa ett underskott av 70,4 milj. kr. Den ackumulerade behållningen av avgiftsmedlen i fonden skulle därmed vid utgången av budgetåret 1970/71 nedgå till ca 160 milj. kr.

Kungl. Maj:ts sålunda framlagda förslag om ett investeringsanslag för nästa budgetår om 77,2 milj. kr. till rundradioanläggningar har utskottet funnit sig kunna tillstyrka. Vad departementschefen därvid i övrigt anfört beträffande anslagen har ej gett utskottet anledning till erinran liksom ej heller förslaget att lägga ned driften av trådradionäten.

Under det å driftbudgeten upptagna anslaget till *ersättning för viss rundradioverksamhet* har Kungl. Maj:t föreslagit en sammanlagd medelsanvisning om 33,69 milj. kr., varav för skolprogramverksamheten 24,46 milj. kr.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag har i motionerna I: 728 och II: 839 begärts en höjning av anslaget till 34,214 milj. kr. för viss utökning av skolprogramverksamheten. Vidare har i motionerna I: 344 och II: 374 begärts en höjning av anslaget med av Sveriges Radio begärda 0,185 milj. kr. för forsknings- och arkivservice.

Även om de sålunda föreslagna anslagshöjningarna i och för sig kan synas välmotiverade har utskottet dock vid sin prövning av dessa frågor inte ansett sig böra frånga Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet avstyrker följaktligen motionerna i fråga.

Kungl. Maj:ts förslag i övrigt med avseende å såväl storleken av medelsförbrukningen under televerkets fond som rundradioverksamhetens omfattning och inriktning jämte medels- och anslagsberäkningarna för här ifrågavarande ändamål tillstyrks av utskottet.

Det i motionen I: 717 framställda yrkandet att riksdagen — på de i motionen anförda skälen — begär en utredning angående *möjligheterna att slopa de nuvarande licensavgifterna* för radio och TV avstyrks av utskottet.

I motionerna I: 211 och II: 240 samt I: 485 och II: 840 har hemställts att riksdagen begär en utredning angående riktlinjer för *befrielse eller reduktion* i fråga om licensavgifter för radio/TV för vissa handikappgrupper m. fl. Vidare har i motionerna I: 207 och II: 241 samt II: 245 hemställts om *nedsättning i eller befrielse från licensavgiften* för radio-TV för de döva. Enligt vad utskottet inhämtat kommer handikapputredningen att i sitt fortsatta arbete rörande åtgärder för att bryta de handikappades isolering ta upp även de av motionärerna aktualiserade frågorna. Under hänvisning härtill finner utskottet någon särskild åtgärd från riksdagens sida i anledning av motionerna ej påkallad och avstyrker därför desamma.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 705 och II: 849 och med avslag å motionerna I: 362 och II: 401 samt I: 725 och II: 833 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförts rörande radio-TV-verksamhetens finansieringsfrågor m. m.,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 711 och II: 816,
3. att riksdagen
  - a. till *Rundradioanläggningar* för budgetåret 1970/71 på kapitalbudgeten under televerkets fond anvisar ett investeringsanslag av 77 200 000 kr.,
  - b. medger att televerket i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet förordat bemyndigas lägga ned driften av trådradionäten,

4. att riksdagen till *Radio och televisionshus* för budgetåret 1970/71 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisar ett investeringsanslag av 4 500 000 kr.,

5. att riksdagen till *Viss beredskapsutrustning m. m.* för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 650 000 kr.,

6. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 728 och II: 839 samt I: 344 och II: 374, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, till *Ersättning för viss rundradioverksamhet* för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett anslag av 33 690 000 kr.,

7. att riksdagen avslår motionen I: 717,

8. att riksdagen avslår motionerna I: 211 och II: 240,

9. att riksdagen avslår motionerna I: 485 och II: 840,

10. att riksdagen avslår motionerna I: 207 och II: 241,

11. att riksdagen avslår motionen II: 245.

Stockholm den 7 april 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Birger Andersson (s), Axel Andersson (fp), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Bengt Gustavsson (s), Herbert Larsson (s), Hjorth (s), Eric Peterson (fp), Wååg (s), Strandberg (m), Wikström (fp), Johan Olsson (cp) och Olle Eriksson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Lindblom (s), Alemyr (s), Lindahl (s), Fagerlund (s), Källstad (fp), Cassel (m), Svanberg (s), Petersson i Gäddvik (m), Dahlgren (cp), Mundebo (fp), Zachrisson (s) och Sundman (cp).

Reservationer

1. beträffande *tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning m. m. och parlamentarisk utredning rörande radio- och TV-verksamhetens organisation och finansiering i framtiden* av

a. herrar Axel Andersson (fp), Eric Peterson (fp), Wikström (fp), Källstad (fp) och Mundebo (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med »I den» och på s. 4 slutar med »till känna» bort ha följande lydelse:

»Den utbyggnadsplan för radio-TV som riksdagen på regeringens förslag antog år 1966 lider av väsentliga brister. Detta gäller speciellt TV-sidan. Sändningstiden är låg. Systemet med två TV-kanaler som konkurrerar med varandra inom ett enda företag med gemensam ledning har skapat stora problem.

Därtill kommer att finansieringsfrågorna fortfarande till stor del är olösta. Riksdagens beslut år 1966 innebar en licenshöjning från år 1969/70 till sammanlagt 160 kronor per år för radio-TV gemensamt. Det stod redan i detta sammanhang klart att denna licenshöjning var helt otillräcklig om en fortsatt utbyggnad av TV-2 skulle ske. Genom senare beslut har den gemensamma avgiften bestämts till 180 kronor per år, och en särskild avgift för färg-TV har tillkommit, en avgift som är omotiverat hög i förhållande till de merkostnader som färg-TV medför för Sveriges Radio.

Underskotten i rundradioverksamheten finansieras genom att rundradiorörelsens fond tas i anspråk. I sina petita framhåller emellertid Sveriges Radio att denna fond kan väntas vara slutdisponerad under något av budgetåren 1971/72 eller 1972/73, varför ett ställningstagande till finansieringsfrågan från statsmakternas sida är påkallat.

Av finansiella skäl har Sveriges Radio inte ansett sig kunna tillstyrka den utbyggnadsplan för distributionsnätet för TV-2, som föreslagits av telestyrelsen, och departementschefen har i statsverkspropositionen förklarat sig inte nu vara beredd att ta ställning till ytterligare bestämningsbemyndiganden för den andra etappen av TV-2-utbyggnaden.

Licensavgifter på 350 à 400 kronor i genomsnitt för alla TV-hushåll framstår inte som något realistiskt alternativ om den nuvarande finansieringspolitiken fortsätter. Trots avgifter av denna storleksordning skulle ändå inte en tillfredsställande TV-verksamhet kunna garanteras.

Verksamheten inom de två TV-kanalerna har nu kommit i gång i sådan omfattning att det inte synes lämpligt att föreslå en omedelbar ändring av organisationen. Redan nu står det emellertid klart att detta system inte kommer att fungera på ett tillfredsställande sätt, varför ändringar av organisationen under alla förhållanden synes vara nödvändiga.

Av det sagda framgår att en utredning om radio- och TV-verksamhetens organisation och finansiering i framtiden är påkallad. De tre utredningar, som f. n. arbetar på detta område, reklamutredningen, kommittén för television och radio i utbildningen (TRU-kommittén) och 1969 års radioutredning, har inte till uppgift att göra en utredning av det slag som utskottet här avser. Utskottet föreslår därför att en parlamentarisk utredning tillsättes beträffande radio- och TV-verksamhetens organisation och finansiering i framtiden.

Utredningen bör också beakta det förhållandet att den nuvarande organisationen för programplanering inte synes fungera på ett tillfredsställande sätt. Något organ med representanter för allmänheten för diskussion om uppläggningsplaneringen av program-

verksamheten existerar inte. Sveriges Radios styrelse söker fylla den lucka som härigenom uppstått genom att vid vissa sammanträden diskutera programmens uppläggning. Radionämndens huvuduppgift är ju att granska redan sända program. Inrättandet av ett särskilt programråd med representanter för lyssnare och folk- rörelser bör därför övervägas av den blivande utredningen.

Utredningen bör förutsättningslöst pröva de olika organisations- och finansieringsalternativ som kan komma i fråga.

Bland de olika finansieringsformerna utgör reklamfinansiering en tänkbar metod. Ett absolut villkor för en sådan finansieringsform är att annonsörerna inte får något inflytande över programproduktionen och att garantier skapas för att sändningsmöjligheter inte koncentreras till någon enstaka politisk eller ekonomisk maktgruppering.

I motionerna I: 362 och II: 401 har framställts vissa yrkanden rörande radio- och TV-monopolets arbetsformer samt tillsättande av en parlamentarisk delegation för att följa den tekniska och ekonomiska utvecklingen på televisionens område. Utskottet förutsätter för sin del att därvid aktualiserade frågor kommer att behandlas av den utredning som utskottet föreslår.

Vad utskottet i nu berörda frågor uttalat bör av riksdagen ges Kungl. Maj:t till känna.

Med hänsyn till vad i det föregående anförts anser utskottet någon särskild framställning från riksdagens sida i anledning av övriga yrkanden i motionerna I: 362 och II: 401 samt I: 705 och II: 849 ej påkallad.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen med bifall till motionerna I: 725 och II: 833 och i anledning av motionerna I: 362 och II: 401 samt I: 705 och II: 849 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför om en parlamentarisk utredning rörande radio- och TV-verksamhetens organisation och finansiering i framtiden,»

b. herrar Bohman (m), Strandberg (m), Cassel (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med »I den» och på s. 4 slutar med »till känna» bort ha följande lydelse:

»Det nuvarande läget inom radio-TV-området är enligt utskottets mening i hög grad otillfredsställande. Det är till stor del orsakat av regeringens dogmatiska tänkande och ovilja att söka nya vägar, vilket kommit till uttryck t. ex. i avvisandet av förslaget om en förutsättningslös utredning av hela frågekomplexet. De tekniska möjligheterna som föreligger för ett friare system har negligerats, och de långsiktiga finansieringsfrågorna har lämnats olösta.

Erfarenheterna visar att det i ett monopolföretag inte föreligger fullgoda möjligheter för en fri och allsidig opinionsbildning och samhällsdebatt. Den organisation som genomförts vad gäller TV 1 och TV 2 söker visserligen till någon del tillvarata de fördelar som konkurrens alltid medfört, men den är — vilket också

motionärerna anfört — trots detta behäftad med allvarliga brister. Centraliseringen blir påfallande inte minst vad gäller ett så viktigt område som nyhetsförmedlingen. Urvalet av åsikter, nyheter och information skulle bli rikare och mera allsidigt genom förekomsten av två självständigt konkurrerande företag. Risken för ensidighet hos monopolet gäller givetvis inte bara nyheter utan också samhällsreportage, litteratur, musik, teater och underhållning.

För de många som arbetar inom radio och TV innebär ett monopolsystem klara nackdelar. Förekomsten av flera konkurrerande företag däremot medför att man motverkar Sveriges Radios utveckling till ett enda dominerande jätteföretag. Konkurrensen skapar incitament för rationellare metoder och kostnadsansvar samt ett mera effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Finansieringsfrågorna är på längre sikt fortfarande olösta. Kungl. Maj:t har inte klarlagt hur man avser att lösa dessa. De av riksdagen 1966 och 1968 beslutade licenshöjningarna är helt otillräckliga om en fortsatt utbyggnad av TV 2 skall ske. Det stod klart redan i samband med besluten. Finansieringsfrågorna måste ges en mera definitiv lösning, och detta bör ske i samband med en omprövning av den gällande ordningen i dess helhet.

Planeringen måste i första hand inriktas på att skapa ramarna för ett självständigt företag för TV-produktion. Hur dessa ramar exakt skall utformas bör bli föremål för övervägande av en snabbt arbetande expertutredning, exempelvis 1966 års reklamutredning. I detta sammanhang vill utskottet endast kortfattat ange några principer som bör vara vägledande vid uppbyggnaden av det nya systemet.

Statsmonopolet upphör. Utredning igångsätts rörande skapande av ett gentemot statsmakterna fristående och av Sveriges Radio oberoende företag. För att hindra att detta blir dominerat av en enda politisk eller ekonomisk maktgruppning bör särskilda bestämmelser stipuleras vid starten och gälla för aktieteckningen i bolaget. En naturlig möjlighet är att press och folkrörelser får förvärva huvudmannskapet för ett sådant fristående radio-TV-företag. Detta skall arbeta under samma regler för opartiskhet och ansvar som gäller för Sveriges Radio.

Företaget må finansiera sin verksamhet genom försäljning av reklamtid. Frågan om lokala eller regionala TV-företags eller radioföretags möjlighet att likaledes försälja reklam bör bli föremål för särskild utredning. Därvid bör bl. a. hänsyn tas till verkningarna på dagspressens ekonomiska villkor och önskvärdheten att inte alltför plötsliga och genomgripande förändringar inträder. Tidningsföretagens möjligheter att bli intressenter i TV-företag bör beaktas. Hårda regler skall gälla för annonsering. Reklam bör få förekomma endast mellan olika program eller i sammanhängande programblock. Reklamen skall således klart åtskiljas från den övriga programverksamheten. Den skall presenteras på ett sådant sätt att allmänheten inte svävar i tvivelsmål om att det rör sig om annonsering. Det får inte förekomma att ett visst program bekostas eller understöds av en viss annonsör eller annan person.

Genom dessa och andra preciserade regler för reklamverksamheten och de befogenheter som bör ges en statlig myndighet för kontroll att reglerna efterlevs und-

viks de risker som eventuellt kan vara förenade med reklamfinansierad radio-TV. Annonssörerna skall således inte få något inflytande över programproduktionen.

Med den här förordade organisationen får inte heller företagets styrelse och finansärer inflytande över programverksamheten. Denna bör med samma oberoende och självständighet ledas av företagets chef som f. n. är fallet med chefen i Sveriges Radio. Han bör alltså vara bunden av de regler för opartiskhet och ansvar som är betingelserna för TV-koncessionen. Samma regler vilka gäller för det statliga företaget bör gälla för nytillkommande.

Utskottet finner det vidare angeläget att på sätt i motionerna framhållits den internationella utvecklingen noga följes och att föreliggande frågor av teknisk, ekonomisk och juridisk art utreds och finner sin lösning. Dessa uppgifter bör lämpligen åvila ett opartiskt organ, och utskottet föreslår därför att en parlamentarisk delegation tillskapas som med sig adjungerar företrädare för berörd teknik och vetenskap.

I avvaktan på att i motionerna framförda förslag till riktlinjer för en omläggning av det svenska radio- och TV-systemet kunnat förverkligas bör en del reformer i fråga om radio- och TV-monopolets arbetsformer genomföras.

Resultaten av de lyssnar- och tittarundersökningar beträffande program som företas skall vara i princip omedelbart offentliga. TV-tittare och radiolyssnare bör ha möjlighet att ge sin mening till känna om programpolitiken, och programmens utformning och sammanställningar av sådana meningsyttringar skall offentliggöras.

I syfte att garantera rättssäkerheten bör skyldighet föreligga för Sveriges Radio att på begäran snabbt och kostnadsfritt ställa till förfogande bild- och ljudband eller avskrifter av sända program till programdeltagare liksom till personer eller organisationer som direkt beröres av programmen.

Den enskilde medborgaren, organisationen, företaget eller kommunala eller statliga organet behöver ett bättre skydd mot riskerna för övergrepp eller olika former av orättvis behandling från monopolmedias sida. En särskild radio- och TV-ombudsman bör därför tillsättas efter mönster av JO-institutionen.

Vad utskottet i nu berörda frågor uttalat bör av riksdagen ges Kungl. Maj:t till känna.

Genom det anförda torde även syftet med de i motionerna I: 725 och II: 833 samt I: 705 och II: 849 framförda yrkandena i väsentliga delar bli tillgodosett.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen med bifall till motionerna I: 362 och II: 401 och i anledning av motionerna I: 725 och II: 833 samt I: 705 och II: 849 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört rörande tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning, m. m.,»

2. beträffande *radionämnden m. m.* av herrar Bohman (m), Strandberg (m), Cassel (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med »I anledning av» och på s. 5 slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Det i motionerna I: 711 och II: 816 framförda yrkandet att radionämnden skall utses av riksdagen anser utskottet ligga väl i linje med den mera självständiga ställning som radionämnden förutsätts få. Då det måste vara en av radionämndens uppgifter att söka se till att radioföretaget bedriver sin verksamhet utan inflytande från regeringen är det också en naturlig konsekvens att radionämnden utses av riksdagen själv och inte av Kungl. Maj:t. Det måste vidare såsom i motionerna gjorts konstateras att radionämnden har betydligt sämre möjligheter än den nyligen omorganiserade, på enskilt initiativ tillkomna Pressens opinionsnämnd att fullgöra en effektiv och meningsfull granskning.

Radionämnden bör därför enligt utskottets uppfattning förse med ett kvalificerat utredningskansli med resurser att fortlöpande utföra programanalyser och granskningar av t. ex. den typ som vid några tillfällen på särskilt uppdrag utförts vid statsvetenskapliga institutionen i Göteborg. Ett sådant utredningskansli skulle radikalt förbättra radionämndens arbetsmöjligheter och dessutom ha stort värde för den allt livaktigare massmediaforskningen.

Vad utskottet i nu berörda frågor anfört bör av riksdagen ges Kungl. Maj:t till känna.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen med bifall till motionerna I: 711 och II: 816 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande tillsättande av radionämnden, m. m.,»

3. beträffande *medelsanvisningen under anslaget till ersättning för viss rundradioverksamhet* av

- a. herr Wikström (fp)
- b. herr Sundman (cp).